

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2022.3.6>

УДК 373.3/.5.015.3:159.923-047.44

Лідія Ващенко

ORCID iD 0000-0002-0637-2142

кандидат педагогічних наук, доцент,
старший науковий співробітник відділу моніторингу
та оцінювання якості загальної середньої освіти
Інституту педагогіки,
Національна академія педагогічних наук України,
вул. Січових Стрільців, 52-А, 04053 Київ, Україна,
vaschenko_ls@ukr.net

ПОГЛЯДИ УЧАСНИКІВ ОСВІТЬОГО ПРОЦЕСУ НА САМООЦІНЮВАННЯ УЧНЯМИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто значення сформованості в школярів здатності до самооцінювання результатів навчальної діяльності. Самооцінювання є важливим компонентом освітнього процесу, який визначає особистість дитини. За результатами опитування учасників дослідження показано, що вчителі підтримують використання школярами самооцінювання результатів навчання. Якщо систему оцінювання обмежити тільки перевіркою знань та умінь з предмету, то це не дає можливості розвивати навички критичного мислення, формувати мотивацію до навчання та розвивати вміння учнів об'єктивно оцінювати свої результати. Негативними результатами використання методу самооцінювання учнів в освітньому процесі педагогічні працівники називають те, що учні можуть мати труднощі в самооцінюванні своїх результатів навчання і бути не готовими до самовизначення та самовизнання своєї оцінки. Звернено увагу на розуміння учнями важливості самооцінювання навчальної діяльності, Результати опитування свідчать про різницю в поглядах педагогів та учнів на сформованість здатності до самооцінювання. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на розвиток внутрішньої системи забезпечення якості в закладах освіти, оцінювання її ефективності, використовуючи методи самооцінювання освітніх і управлінських процесів.

Ключові слова: *внутрішня та зовнішня системи забезпечення якості освіти; оцінювання; самооцінка; самооцінювання.*

Вступ. З метою гарантування, постійного та послідовного підвищення якості освіти Законом України «Про освіту» (2017) передбачене створення та функціонування системи забезпечення якості освіти, складовими якої є внутрішня система забезпечення якості в закладах освіти та система зовнішнього забезпечення якості освіти (Закон України «Про освіту», 2018). Під внутрішньою системою розуміється сукупність умов, процедур і заходів у закладі освіти, що забезпечують ефективність освітніх й управлінських процесів, які безпосередньо впливають на якість результатів навчання учнів, забезпечують формування їхніх ключових компетентностей, а також сприяють всебічному розвитку особистості учнів. Складником внутрішньої системи забезпечення якості освіти є система оцінювання та самооцінювання освітніх й управлінських процесів закладів освіти. Самооцінювання є процесом вивчення та оцінювання ефективності функціону-

вання внутрішньої системи освіти з метою вдосконалення освітніх і управлінських процесів закладу освіти (Наказ МОН № 1480 від 30.11.2020 року). Мова йде про самооцінювання системи управління закладом освіти, роботи педагогічного колективу та навчальної діяльності школярів. Розширення набору видів оцінювання пов'язане з переорієнтацією фокусу оцінювальної діяльності в освітньому процесі з предмета навчання (коли акцент робився на викладанні й засвоєнні об'єктивованих знань), на діяльність суб'єктів навчання – учнів (умотивована діяльність спрямована на оволодіння знаннями, які набувають характеру особистісних). Такі зміни пов'язані передусім із компетентнісною парадигмою освіти (Гривко, 2021). У цьому контексті особливого значення набуває самооцінювання результатів навчальної діяльності учнів. Самооцінювання є складником освітнього процесу, що потребує використання поруч з традиційними іншими методів

вимірювання результатів навчання. Традиційне оцінювання здійснюється вчителем, а до самооцінювання результатів навчання залучаються учні. Згідно з Brown & Hudson (1998, 2004), самооцінювання є однією з форм альтернативного оцінювання, яке прагне зробити процес оцінювання більш орієнтованим на учнів.

Питання самооцінювання та самооцінки учасників освітнього процесу не є новим і вже давно досліджується українськими і зарубіжними психологами та педагогічними працівниками. Енциклопедія освіти самооцінку визначає як особисте утворення, яке дає можливість оцінити свої можливості: спрямованість, активність, суспільну значущість, свої відносини із зовнішнім світом та іншими людьми. Самооцінювання є обов'язковою умовою реалізацією двох важливих станів: самоконтролю та самоудосконалення (Кремень, 2008, с. 799). У Великому тлумачному словнику сучасної української мови самооцінка трактується, як оцінка самого себе, своїх можливостей, якостей і місця серед людей (Мовчан, 2005). В Українському педагогічному енциклопедичному словнику самооцінка – судження людини про міру наявності в неї тих чи інших якостей, властивостей, у співвідношенні їх з певним еталоном, зразком. Це вияв оцінного ставлення людини до себе. Самооцінка є результатом передусім розумових операцій аналізу, порівняння, синтезу (Гончаренко, 2011).

Самооцінювання та самооцінка – це процес і результат співвідношення певної уяви про себе з внутрішніми критеріями. Досить часто основа, на якій будується самооцінка, її зв'язок з власними інтересами і цінностями можуть бути важливішою, ніж рівень власне самооцінки, бо саме особливості саморегуляції впливають на функціонування особистості (Crocker et al., 2003). Дослідники переконані, що навчати самооцінюванню слід починати з початкової школи, з молодшого шкільного віку. На їх думку, самооцінювання сприяє всебічному розвитку особистості та поліпшує якість початкової освіти (Acat & Demir, 2007, Akçadağ, 2010).

Американський вчений А. Vandura (1997) виокремлює чотири фактори, що визначають рівень самооцінки особистості. По-перше, це досвід особистості. Якщо учень успішно виконує завдання, це позитивно впливає на самооцінку. Водночас випадки невдачі понижують рівень самооцінки. По-друге, вторинний досвід, що передбачає порівняння своїх результатів з результатами інших. При цьому учень отримує інформацію про рівень власної компетенції. По-третє, ставлення оточуючих. Адекватне ставлення оточуючих є обов'язковою умовою формування установки на оцінювання своїх можливостей, що є важливим складником самооцінки. По-четверте, це емоційний стан молодої людини. Використання різних стратегій оцінювання та са-

мооцінювання в класі не тільки вимірює різні характеристики учнів, але й підвищує їх мотивацію до успіху, надає більше навичок мислення та в кінцевому підсумку підвищує академічні успіхи (Bahar et al., 2006).

Результати аналізу наукових публікацій свідчать про те, що самооцінювання сприяє розвитку в учнів критичного мислення (İlker Kösterelioglu, Ümit Çelen, 2016; Crocker et al., 2003). На думку М. Harris (1997), самооцінювання гарантує більшу активність та зосередженість учнів. За словами L. V. Pierce (2003), самооцінювання вчить незалежності від вчителя. Школярі усвідомлюють свої сильні та слабкі сторони, вчаться об'єктивно спостерігати за собою та розділяти відповідальність за навчання з учителями. Учні, що мають адекватну самооцінку, активні, зацікавлені в пошуку помилок у своїх роботах, обирають завдання, що відповідають їх можливостям.

Таким чином, самооцінювання є основою саморегуляції й внутрішньої мотивації навчання (Мурашко, 2007); воно містить у собі механізм порівняння себе з іншими (Кашенко, 2007).

Турецькі вчені провели системне дослідження щодо ефективності використання методу самооцінювання в освітньому процесі з різних шкільних предметів. Наприклад, з математики (Cansız-Aktaş, 2008), природничих наук та технологій (Sağlam Aslan A., Devescioğlu Kaymakçı, Y. & Arslan, S. 2009), з початкової освіти (Akçadağ, 2010). В одному з досліджень, в якому брали участь 243 вчителів протягом навчального року, було цілеспрямовано організовано освітній процес з використанням самооцінювання. Були розроблені спеціальні навчальні програми, які ґрунтувалися на навчанні з використанням самооцінювання. Після завершення експерименту педагоги висловили свої думки щодо ефективності цього методу (İlker Kösterelioglu, Ümit Çelen, 2016). Результати дослідження свідчать про те, що більшість вчителів – учасників дослідження – вважають, що використання методів самооцінювання позитивно впливають на результати навчальної діяльності. Самооцінювання сприяє самопізнанню, впливає на усвідомлення відповідальності, самовираження, та розвиток критичного мислення учнів. Дослідження виявило, що більшість вчителів були готові використовувати метод самооцінювання в освітньому процесі і це, на їх думку, сприяло підвищенню ефективності їх педагогічної діяльності. Виявилось, що вчителі, які мали невеликий стаж роботи, більш охоче використовують самооцінювання в освітньому процесі. Узагальнюючи думки учасників згаданих досліджень, організатори прийшли до висновку, що частина вчителів (переважно з великим стажем роботи) все-таки віддають перевагу класичним підходам до оцінювання і не дуже охоче використовують метод самооцінювання. Го-

ловною основою цих сумнівів є думка про те, що учні не можуть діяти об'єктивно під час самооцінювання. Окрім очікуваних переваг використання самооцінювання, у педагогів виникають певні сумніви щодо точності та цінності цього методу. У центрі цих сумнівів є думка про те, що школярі можуть мати надмірно завищені уявлення про свої успіхи (Ross, 2006).

Український вчений В. Ковальчук (2015), досліджуючи питання професійної самооцінки майбутнього вчителя в структурі професійної діяльності, звертає увагу на значення педагогічних працівників у навчанні учнів самооцінюванню. Сучасній школі потрібні вчителі, які можуть конструювати, аналізувати, коригувати і самостійно вдосконалювати свою педагогічну діяльність. На думку вченого, від здатності вчителя здійснювати самоаналіз й самооцінку своєї діяльності залежить рівень його педагогічної майстерності, здатності формувати самооцінювання в учнів. А це у свою чергу вимагає удосконалення системи професійної підготовки вчителів (Ковальчук, 2015, с. 42, 43).

Мета дослідження полягає у вивченні поглядів учасників навчального процесу закладів загальної середньої освіти на застосування методу самооцінювання в навчальній діяльності учнів.

Методика дослідження. Для досягнення мети було проведено дослідження тлумачень змісту

розглядуваних понять в аналізованих джерелах наукової педагогічної літератури, інтерпретації, систематизації та узагальненні результатів документального дослідження, формулювання висновків. Для вивчення поглядів учителів на застосування методу самооцінювання в шкільній практиці було використано опитування, в якому взяли участь 154 педагоги Хмельниччини. Серед них – вчителі математики (22), біології та екології (47), природознавства (8), хімії (40), географії (37). 21% вчителів працюють у міських закладах загальної середньої освіти, 79% – у сільських. 17% мають стаж до 10 років, 25% – до 30 років, 58% – до 40 років. Учасникам опитування пропонувалося за 10-бальною шкалою проранжувати позитивні та негативні аспекти використання самооцінювання в освітньому процесі.

Результати дослідження. Використовуючи елементи методики İlker Kösterelioğlu та Ümit Çelen (2016), ми опитали вчителів різного фаху, з різним стажем роботи щодо їх ставлення до самооцінювання учнів. Як виявилось, 97% вчителів висловили позитивне ставлення до використання методу самооцінювання учнів в освітньому процесі. 3% не змогли визначитися, це переважно вчителі, стаж яких сягає 31–40 років. 96% педагогів переконані, що вчити самооцінюванню слід починати з початкової школи.

Таблиця 1

Середнє значення позитивної оцінки вчителями використання самооцінювання учнів в освітньому процесі

Твердження	10-ти бальна шкала оцінювання					
	Середнє значення					
	Біологія	Хімія	Географія	Математика	Природознавство	Всього
Дає можливість побачити свої недоліки, помилки	7,4	7,9	7,2	8,0	7,75	7,65
Підвищує впевненість учнів в собі	6,8	9,4	8,4	8,2	7,75	8,1
Сприяє розвитку навичок критичного мислення	8,1	9,1	9,2	9,4	8,1	9,2
Вчить об'єктивно оцінювати свої результати	8,2	8,6	8,6	8,9	8,25	8,5
Сприяє мотивації до навчання	8,2	9,2	9,4	8,9	8,6	8,9
Дозволяє учню виявити свої сильні та слабкі сторони	6,9	8,3	7,6	9,6	8,5	8,2
Зміцнює комунікативний зв'язок між учнем і вчителем	7,0	7,1	8,0	8,3	6,9	7,79
Заощаджує час вчителя	6,6	6,9	7,6	6,7	6,4	6,8

Складено автором самостійно

Як видно з Таблиці 1, серед найважливіших результатів, за оцінкою вчителів, є вплив самооцінювання на розвиток навичок критичного мислення, мотивацію до навчання та здатність учнів об'єктивно оцінювати свої результати. Вчителі математики серед позитивних результатів назвали те, що самооцінювання дозволяє учням виявляти свої слабкі і сильні сторони; вчителі хімії – підвищення впевненості в собі. Найменшу кількість балів набрали такі позитивні ознаки, як заощадження часу вчителя, можливість школярів бачити свої недоліки та зміцнення комунікації між учнем та вчителем.

Негативними результатами використання методу самооцінювання учнів в освітньому процесі (Таблиця 2) педагоги називають те, що учні можуть бути не готовими до самовизначення та самовизнання своєї оцінки та можуть мати труднощі в самооцінюванні результатів навчання. Вчителі географії серед найважливіших негативних сторін називають можливий суб'єктивізм учнів, вчителі математики – неготовність учнів до самовизнання своєї оцінки. Найменшим негативним результатом запровадження методу самооцінювання вони вважають суб'єктивність учнів та появи почуття тривоги у школярів.

Таблиця 2

Середнє значення негативної оцінки вчителями використання самооцінювання учнів в освітньому процесі

Твердження	10-ти бальна шкала оцінювання					
	Середнє значення					
	Біологія	Хімія	Географія	Математика	Природознавство	Всього
Учні можуть бути суб'єктивними	5,8	6,0	9,4	5,7	6,7	6,69
Учні можуть мати труднощі у самооцінюванні своїх результатів навчання	6,9	6,75	7,9	8,6	7,8	7,6
Застосування методу у великих класах може займати багато часу	6,5	5,9	8,5	7,2	7,6	7,14
Учні можуть бути не готовими до самовизначення та самовизнання своєї оцінки	6,9	8,2	8,7	8,9	7,9	8,1
Самооцінювання може викликати почуття тривоги у школярів	6,8	6,4	6,8	6,6	7,0	6,72

Складено автором самостійно

Також ми запитали у педагогічних працівників, чи теперішні учні вміють самооцінювати свої навчальні досягнення. Понад половини вчителів (55%) не змогли відповісти на це запитання. Третина (34%) вважають, що в учнів сформована здат-

ність до самооцінювання. Також ми поцікавилися в учнів Хмельницького ліцею №17 їхньою думкою про використання методу самооцінювання в освітньому процесі. В опитуванні взяли участь 119 учнів базової та старшої школи ліцею.

Таблиця 3

Розподіл відповідей учнів на запитання про здійснення ними самооцінювання-навчальної діяльності (у %)

№	Твердження	7 клас	9 клас	11 клас	Всього
1	Так, постійно	19	16	19	18
2	Здебільшого	46	34	62	45
3	Дуже рідко	33	39	19	32
4	Ніколи	2	11	0	5

Складено автором самостійно

Як видно з Таблиці 3, думки учнів і вчителів щодо використання методу самооцінювання відрізняються. 63% ліцеїстів вважають, що вони постійно або здебільшого здійснюють самооцінювання своєї навчальної діяльності. Більшість з них – це випускники закладу. Однак третина вважають, що цей метод вони використовують дуже рідко.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналіз педагогічної літератури та результати опитування педагогів свідчать про актуальність питання формування в школярів здатності до самооцінювання результатів своєї навчальної діяльності. Погляди вчених та вчителів поєднує думка, що самооцінювання є важливим складником освітнього процесу, однією з форм альтернативного оцінювання. Самооцінка допомагає усвідомити учню свої недоліки, а вчителю краще пізнати та зрозуміти учнів Педагогічні працівники, які взяли участь в опитуванні, підтримують використання школярами методу самооцінювання в освітньому процесі і переконані, що починати його формування необхідно з початкової школи. Серед найважливіших результатів використання самооцінювання вчителі називають розвиток навичок критичного мислення, мотивацію до навчання та уміння учнів об'єктивно оцінювати свої результати. Негативними результатами використання методу самооцінювання учнів в освітньому процесі педагоги називають те, що учні можуть мати труднощі у

самооцінюванні своїх результатів навчання і бути не готовими до самовизначення та самовизнання своєї оцінки. Найменшим негативним результатом запровадження методу самооцінювання вони називають суб'єктивність учнів та прояви почуття тривоги у школярів.

Погляди вчителів та ліцеїстів щодо вміння школярів самооцінювати свої навчальні досягнення частково розійшлися. Понад половини педагогів не змогли відповісти на це запитання. Третина вважають, що так, в учнів сформована здатність до самооцінювання. Однак 63% ліцеїстів вважають, що вони постійно або здебільшого здійснюють самооцінювання своєї навчальної діяльності, третина цей метод використовує дуже рідко.

Проведене дослідження серед вчителів та учнів щодо поглядів на самооцінювання навчальних досягнень ми проводили в одній області, тому можемо говорити лише про окремі тенденції. Однак, виходячи із завдань державного освітнього стандарту, вважаємо очевидною необхідність модернізувати систему оцінювання. Одним із шляхів модернізації є запровадження самооцінювання школярами своїх навчальних досягнень.

Вважаємо за необхідне спрямувати подальші дослідження на розвиток внутрішньої системи забезпечення якості в закладах освіти, оцінювання її ефективності, використовуючи методи самооцінювання освітніх й управлінських процесів.

Список використаної літератури

1. Гривко А. В., Ващенко Л. С. Поточне та формувальне оцінювання в базовій та старшій профільній школі. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 2. С. 72–83. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-2-72-83>
2. Гончаренко С. У. *Український педагогічний енциклопедичний словник*. Рівне: Волинські обереги, 2011. 552 с.
3. *Енциклопедія освіти* / В. Г. Кремень (ред.). Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1037 с.
4. Закон України «Про освіту». 2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n186> (дата звернення: 20.07.2022).
5. Кащенко О. В. Професійна самооцінка особистості: огляд стану проблеми в сучасних дослідженнях. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка. Соціологія. Психологія. Педагогіка*. 2007. № 27–28. С. 111–114.
6. Ковальчук В. А. Роль професійного самооцінювання майбутнього вчителя у структурі професійної діяльності. *ScienceRise*. 2015. № 7/1 (12). С. 42–46. DOI: <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2015.47229>
7. Мовчан П. М. Великий тлумачний словник української мови. Київ: Просвіта, 2005. 1332 с.
8. Мурашко Н. *Вчитель: Самооцінювання*. Київ: Шкільний світ, 2007. 128 с.
9. Наказ Міністерства освіти і науки України № 1480 від 30.11.2020 р. «Про затвердження Методичних рекомендацій з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладах загальної середньої освіти». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti> (дата звернення: 20.07.2022).
10. Acat B. & Demir E. Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim programlarındaki değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşleri. *16. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 5–7 Eylül 2007*. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, 2007.
11. Akçadağ T. Öğretmenlerin İlköğretim Programındaki Yöntem Teknik Ölçme ve Değerlendirme Konularına İlişkin Eğitim İhtiyaçları. *Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilig Dergisi*. 2010. № 53. S. 29–50.
12. Bandura A. *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall, 1986. 617 p.

13. Bahar M., Nartgün Z., Durmuş S. & Bıçak B. *Geleneksel-Alternatif Ölçme Ve Değerlendirme Teknikleri Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Pegem Yayıncılık, 2006. 224 s.
14. Brown J. D. & Hudson T. The alternatives in language assessment. *TESOL Quarterly*. 1998. № 32. P. 653–675. DOI: <https://doi.org/10.2307/3587999>
15. Brown H. D. *Language assessment: principles and classroom practices*. New York: Pearson Education, 2004. 324 p.
16. Cansız-Aktaş M. Öğretmenlerin Yeni Ortaöğretim Matematik Öğretim Programının Ölçme Değerlendirme Boyutuna Bakışlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2008.
17. Crocker J., Luhtanen R. K., Cooper M. L., Bouvrette A. Contingencies of Self_Worth in College Students: Theory and Measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2003. Vol. 85 (5). P. 894–908. DOI: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.5.894>
18. Harris M. Self-Assessment of Language Learning in Formal Settings. *ELT Journal*. 1997. № 51 (1). P. 12–20. DOI: <https://doi.org/10.1093/elt/51.1.12>
19. Kösterelioglu İ., Çelen Ü. Öz Değerlendirme Yönteminin Etkililiğinin Değerlendirilmesi Evaluation of the Effectiveness of Self-Assessment Method. *Elementary Education Online*. 2016. № 15 (2). S. 671–681. DOI: <http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.44304>
20. Valdez Pierce L. *Assessing English Language Learners*. Washington, D.C.: National Education Association, 2003.
21. Ross J. A. The Reliability, Validity and Utility of Self-Assessment. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*. 2006. № 11 (10). P. 1–13. DOI: <https://doi.org/10.7275/9wph-vv65>
22. Sağlam A., Devocioğlu Kaymakçı Y. & Arslan S. Alternatif Ölçme-Değerlendirme Tekniklerinde Karşılaşılan Problemler: Fen ve Teknoloji Öğretmenleri Örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2009. № 28. S. 1–12.

References

- Hryvko, A. V., Vashchenko, L. S. (2021). Potochne ta formuvalne otsynyuvannya v bazoviy ta starshiy profilniy shkoli [Current and formative assessment in basic and senior profile school]. *Ukrayinskyy pedahohichnyy zhurnal*, 2, 35–43. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-2-72-83>
- Goncharenko, S. U. (2011). *Ukrayinskij pedagogichnij enciklopedichnij slovník [Ukrainian pedagogical encyclopedic dictionary]*. Volinski oberegi.
- Kremen, V. H. (Ed.) (2008). *Entsyklopediia osvity [Encyclopedia of Education]*. Yurinkom Inter.
- Zakon Ukrayini «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»] (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#n186>
- Kashchenko, O. V. (2007). Profesijna samoocinka osobistosti: oglyad stanu problemi v suchasniy doslidzhenniyah [Professional self-assessment of the individual: a review of the state of the problem in modern research]. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Sociology. Psychology. Pedagogy*, 27–28, 111–114.
- Kovalchuk, V. A. (2015). Rol profesijnogo samoocinyuvannya majbutnogo vchitelya u strukturi profesijnoyi diyalnosti [The role of professional self-esteem of future teacher in the structure of professional activity]. *ScienceRise*, 7/1 (12), 42–46. <https://doi.org/10.15587/2313-8416.2015.47229>
- Movchan, P. M. (2005). *Velikij tлумachnij slovník ukrajinskoyi movi [Great explanatory dictionary of the Ukrainian language]*. Prosvita.
- Murashko, N. (2007). *Vchitel: Samoocinyuvannya [Teacher: Self-evaluation]*. Shkilnij svit.
- Nakaz Ministerstva osviti i nauki Ukrayini № 1480 vid 30.11.2020 r. «Pro zatverdzhennya Metodichnih rekomendacij z pitan formuvannya vnutrishnoyi sistemi zabezpechennya yakosti osviti u zakladah zagalnoyi serednoyi osviti» [Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine No. 1480 dated November 30, 2020 «On the approval of Methodological recommendations on the formation of an internal system for ensuring the quality of education in general secondary education institutions»]. <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-z-pitan-formuvannya-vnutrishnoyi-sistemi-zabezpechennya-yakosti-osviti-u-zakladah-zagalnoyi-serednoyi-osviti>
- Acat, B. & Demir, E. (2007). Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim programlarındaki değerlendirme süreçlerine ilişkin görüşleri. *16 Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi 5–7 Eylül 2007*. Gaziosmanpaşa Üniversitesi.
- Akçadağ, T. (2010). Öğretmenlerin İlköğretim Programındaki Yöntem Teknik Ölçme ve Değerlendirme Konularına İlişkin Eğitim İhtiyaçları. *Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilig Dergisi*, 53, 29–50.
- Bandura, A. (1997). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Bahar M., Nartgün Z., Durmuş S. & Bıçak B. (2006). *Geleneksel-Alternatif Ölçme Ve Değerlendirme Teknikleri Öğretmen El Kitabı*. Pegem Yayıncılık.

- Brown, J. D. & Hudson, T. (1998). The alternatives in language assessment. *TESOL Quarterly*, 32, 653–675. <https://doi.org/10.2307/3587999>
- Brown, H. D. (2004). *Language assessment: principles and classroom practices*. Pearson Education.
- Cansız-Aktaş, M. (2008). *Öğretmenlerin Yeni Ortaöğretim Matematik Öğretim Programının Ölçme Değerlendirme Boyutuna Bakışlarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Crocker, J., Luhtanen, R. K., Cooper, M. L., Bouvrette, A. (2003). Contingencies of Self_Worth in College Students: Theory and Measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85 (5), 894–908. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.5.894>
- Harris, M. (1997). Self-Assessment of Language Learning in Formal Settings. *ELT Journal*, 51 (1), 12–20. <https://doi.org/10.1093/elt/51.1.12>
- Kösterelioglu, İ., Çelen, Ü. (2016). Öz Değerlendirme Yönteminin Etkililiğinin Değerlendirilmesi Evaluation of the Effectiveness of Self-Assessment Method. *Elementary Education Online*, 15 (2), 671–681. <http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.44304>
- Valdez Pierce, L. (2003). *Assessing English Language Learners*. National Education Association.
- Ross, J. A. (2006). The Reliability, Validity and Utility of Self-Assessment. *Practical Assessment, Research, and Evaluation*, 11 (10), 1–13. <https://doi.org/10.7275/9wph-vv65>
- Sağlam, A., Devocioğlu Kaymakçı, Y. & Arslan, S. (2009). Alternatif Ölçme-Değerlendirme Tekniklerinde Karşılaşılan Problemler: Fen ve Teknoloji Öğretmenleri Örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 1–12.

Стаття надійшла до редакції 20.07.2022

Прийнято до друку 27.10.2022

THE VIEWS OF THE PARTICIPANTS OF THE EDUCATIONAL PROCESS ON THE STUDENTS' SELF-EVALUATION OF THE RESULTS OF EDUCATIONAL ACTIVITIES

Vashchenko Lidiia, PhD in Pedagogy,

Senior Researcher at the Department of Monitoring and Quality Assessment of General Secondary Education,
Institute of Pedagogy, the National Academy of Educational Sciences of Ukraine,
52-D Sichovykh Striltsiv Str., 04053 Kyiv, Ukraine,
vaschenko_ls@ukr.net

The article examines the significance of the formation of schoolchildren's ability to self-assess the results of educational activities. Self-assessment is an important component of the educational process, which determines the child's personality. According to the results of the survey of research participants, it is shown that teachers support the use of self-assessment of learning outcomes by schoolchildren. If the evaluation system is limited only to checking knowledge and skills in the subject, it does not provide an opportunity to develop critical thinking skills, form motivation for learning, and develop the ability of students to objectively evaluate their results. Regarding the negative results of using the student self-assessment method in the educational process, teachers say that students may have difficulties in self-assessment of their learning results and may not be ready for self-determination and self-recognition of their assessment. Attention was paid to students' understanding of the importance of self-assessment of educational activities. The results of the survey indicate a difference in the views of teachers and students on the formation of the ability to self-assess. Further research can be aimed at developing the internal system of quality assurance in educational institutions, evaluating its effectiveness, using methods of self-assessment of educational and management processes.

Keywords: *evaluation; internal and external systems for ensuring the quality of education; self-evaluation.*